

PEDAGOŠKA DJELATNOST
Hrvatskoga povijesnog muzeja

RADNA BILJEŽNICA
uz izložbu

USPOMENE /NA/ JEDNOG BANA

Ostavština Jelačić u Hrvatskom povijesnom muzeju

Radna bilježnica za djecu i mlade tiskana je u povodu obilježavanja Međunarodnog dana muzeja, 18. svibnja 2010., na temu „Muzeji za društveni sklad“ te u okviru zajedničke akcije „Kotač“ u organizaciji Hrvatskoga muzejskog društva, Sekcije za muzejsku pedagogiju. Namijenjena je učenicima 7. razreda osnovne škole, 3. razreda gimnazije te 1. i 2. razreda strukovnih srednjih škola u čijim se programima obrađuju teme Hrvatskog narodnog preporoda, bana Jelačića i revolucionarne 1848.-1849., te doba Bachovog apsolutizma.

HRVATSKI POVIJESNI MUZEJ

Zagreb, 2010.

„Uspomene /na/ jednog bana“ naziv je izložbe koju je u povodu 150. obljetnice smrti bana Josipa Jelačića Hrvatski povijesni muzej otvorio javnosti. Izložbom su predstavljeni raznovrsni predmeti iz Ostavštine Jelačić koji su pripadali banu Josipu Jelačiću i članovima njegove obitelji. Ona je jedna od najvažnijih i najvećih obiteljskih ostavština koja se čuva u zbirkama Hrvatskoga povijesnog muzeja.

Želja nam je da ti ova radna bilježnica posluži kao vodič u razgledavanju izložbe, potakne te na dodatna pitanja i drugačije sagledavanje izloženih muzejskih predmeta te bude koristan ilustrativni priručnik o jednoj od najznačajnijih ličnosti iz vremena hrvatske povijesti 19. stoljeća, ali i trajan podsjetnik na izložbu obiteljske ostavštine Jelačića.

Pozivamo te da zavrtiš „kotač povijesti“ i otkriješ zašto je ban Josip Jelačić odigrao značajnu ulogu u hrvatskoj povijesti sredinom 19. stoljeća, kada se počelo oblikovati moderno građansko društvo, te shvatiš način na koji je ban aktivno sudjelovao u stvaranju tih promjena, poput „kotačića“ koji je svojim djelovanjem i odlukama snažno pokrenuo „veliki kotač“ povijesnih zbivanja. Ovo ti je prilika da otkriješ kako! Samo prati kotačiće. **KOTAČIĆ!!!!**

U radnoj bilježnici moći ćeš rješavati zadatke, krenuti u potragu za predmetima, crtati, rješavati zagonetke i križaljke te ispisivati svoje dojmove.

Tako ćeš kroz igru i razgledavanje u Muzeju na zanimljiv način nadopuniti svoje školsko gradivo te proširiti stečeno znanje. Puno uspjeha!

OSTAVŠTINA= materijalna i duhovna dobra koja nakon nečije smrti pripadaju nekome u nasljeđe
BAN = ban je najviši upravni dužnosnik Hrvatskih kraljevina i vrhovni vojni zapovjednik

Josip Jelačić (Petrovaradin, 16. listopada 1801. – Zagreb, 20. svibnja 1859.), krajiški časnik, zapovjednik banskih pukovnija i ban Kraljevine Dalmacije, Hrvatske i Slavonije, djelovao je u vremenu nacionalnih pokreta i revolucionarnih previranja te početaka oblikovanja modernoga građanskog društva. Kao ban Kraljevine Dalmacije, Hrvatske i Slavonije, civilni upravitelj Dalmacije i Rijeke i zapovjednik krajiških pukovnija nakratko je 1848. formalno ujedinio gotovo sve hrvatske zemlje unutar Habsburške Monarhije.

Portret kojeg je ban Jelačić osobno poklonio Muzeju
1856. godine

Manifestaciju Jelačićevog javnog djelovanja u cilju razvoja nacionalnih, kulturnih i prosvjetnih institucija, djelovanja jedino mogućeg u razdoblju Bachova apsolutizma, predstavlja banov osobni poklon Muzeju iz 1856. godine. Ban je, poklonivši svoj portret u odori generala topništva, vlastitim primjerom želio ukazati na važnost očuvanja baštine, ali je na neki način inicirao i buduće formiranje Ostavštine Jelačić. Ostavština se formirala postupno, i to najprije darovima same obitelji, a danas sadrži oko 700 raznovrsnih muzejskih predmeta. Posljednja nasljednica, grofica Anka je 1934. oporučno ostavila veliki broj predmeta iz obiteljske ostavštine Muzeju, čime se ostvarila želja obitelji da se uspomena na bana Jelačića i njegovu ulogu u hrvatskoj povijesti trajno očuva za buduće naraštaje.

I. BAN JOSIP JELAČIĆ: ČOVJEK, VOJNIK I POLITIČAR

Josip Jelačić podrijetlom je iz stare hrvatske plemićke obitelji koja je kao i brojne druge svoje podrijetlo vezala uz područje tzv. Turske Hrvatske. Obitelj je smatrala da potječe iz bosanskog grada Bužima u Bosni čime se uvriježilo tumačenje obiteljskog pridjevka „od Bužima“ ili „Bužimski“, a koji se zapravo odnosi na obiteljski posjed Buzin kraj Velike Gorice u Turopolju.

Kao prvi Jelačić, plemićku je titulu dobio Petar u 16. stoljeću (1579.). Barunski status Jelačićima je osigurao Franjo (1808.), za pobjede i hrabrost u napoleonskim ratovima, a njegov sin Josip, naš ban, za zasluge u revolucionarnim zbivanjima 1848.-1849. podigao je obitelj na najviši plemićki rang, dobivši (1854.) titulu grofa.

1. Tvoj prvi zadatak je da na izložbi pronađeš originalni predmet koji svjedoči o promjeni plemićkog statusa obitelji (navedi naziv predmeta, ime osobe kojemu je dodijeljen i ime vladara koji je toj osobi potvrdio novi plemićki status).

GRB = specifičan simbol osobnog raspoznavanja i razlikovanja te statusnog određenja pojedinca, društvenih skupina, zajednica, institucija

GRBOVNICA = vladarska povelja kojom vladar dodjeljuje ili potvrđuje plemićki status, odnosno grb

Zanimljivost! Da li znaš kako možeš prepoznati plemićki status osobe? Jednostavno, zbroji bisere na kruni u grbovnom nakitu i dobit ćeš odgovor: 5 bisera - plemić, 7 bisera - barun, 9 bisera - grof.

2. Tko je prikazan na sljedećim portretima? U kakvim su rodbinskim vezama bili s banom Jelačićem?

a)

b)

c)

d)

3. Otkrij što se sve skriva u zatvorenim ladicama i koje predmete „čuvaju“ te nacrtaj dva predmeta koji su ti se najviše svidjeli.

4. Od kojeg materijala su napravljene narukvice i lančići? _____

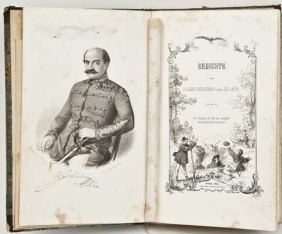
5. Tko je prikazan na ovoj slici Mihaela Stroya iz 1836.-1839.? (napiši njihova imena)

a)

b)

c)

Vojnom pozivu odazvala su se sva tri brata Jelačić, od kojih su Josip i Juro završili bečki Theresianum, a Antun Inženjersku akademiju u Beču. Na slici Mihaela Stroya braća su prikazana u vojnim odorama: najstariji, Josip u odori 3. ogulinske krajiške pukovnije, Juro u odori 6. varaždinsko-bjelovarske krajiške pukovnije i najmlađi, Antun u odori 7. linijske pješačke pukovnije.

6. Na kojem jeziku je ban Jelačić pisao pjesme u mladosti? Pronađi Zbirku pjesama i zaokruži točan odgovor.	
a) hrvatskom b) latinskom c) njemačkom d) francuskom	

Zbirka pjesama bana Jelačića tiskana je u Beču 1851., a prihod od prodaje bio je namijenjen za potrebe Fonda za invalide kojeg je osnovao ban Jelačić.

JELAČIĆ NARODNI BAN

7. Jelačić se kao carski i kraljevski časnik aktivno uključio u Ilirski pokret. Prilikom svojih čestih posjeta majci i prijateljima u Zagrebu povezao se s vođama pokreta Ljudevitom Gajem i posebice s grofom Jankom Draškovićem. Tvoj zadatak: pronađi Ljudevita Gaja na grafici iz 1848., i zaokruži ga na ilustraciji desno te odgovori koji važni događaj prikazuje.	

Nakon povlačenja bana Franje Hallera 1845., mjesto bana ostalo je upražnjeno, a dužnost banskog namjesnika vršio je tadašnji zagrebački biskup, Juraj Haulik. Jelačić je za vođe Narodne stranke bio idealan kandidat za hrvatskoga bana – kao ilirac i domoljub, s iskustvom u vojnim i upravnim poslovima, omiljen među narodom i krajišnicima. Zaslugom Ljudevita Gaja Jelačićovo imenovanje za bana je

jednoglasno izglasano na Narodnoj skupštini u Zagrebu 25. ožujka kao prva od 30 točaka Narodnih zahtijevanja. Tada se još nije znalo da je car i kralj Ferdinand I. (V.) 23. ožujka na Dvoru u Beču izdao dekret o imenovanju Jelačića za bana. Tako je Josip Jelačić 1848. postao prvim banom i voljom naroda i legitimnim carskim dekretom.

8. Jelačić je i prije svečanog ustoličenja u bansku čast (05. lipnja 1848. u Zagrebu) donio važne odluke: **a)** javno je obznanio svoje imenovanje za bana s političkim programom u kojem je dokinuo sve državno-pravne odnose s Ugarskom, **b)** donio proglas o ukinuću kmetstva, a potom je **c)** sazvao i prvi zastupnički Sabor, na kojem je hrvatski ban prvi puta govorio hrvatskim (narodnim) jezikom. Osnovao je i **d)** Bansko vijeće – prvu, privremenu, samostalnu vladu.

Što misliš, po čemu je od navedenoga Jelačić najviše ostao upamćen u svijesti naroda i zašto? Pronađi originalni predmet koji svjedoči o tom povijesnom događaju.

9. Na izložbi se nalazi instalacijska banska zastava Josipa Jelačića, prva hrvatska trobojnica s državnim značajem, koju smatramo **pretečom današnje hrvatske zastave**. Tvoj je zadatak pronaći sličnosti i razlike između današnje zastave i zastave bana Jelačića.
-
-
-
-
-
-
-

(Za usporedbu pogledaj zastavu RH u velikoj - centralnoj dvorani palače Muzeja.)

10. Koji je slikar naslikao ovaj poznati portret bana Josipa Jelačića i u kojoj odori?

11. Nadopuni! (Poslušaj govor bana Jelačića u prvoj sobi.)

Ponosio sam se uvijek što me je
_____ u
_____ rodila.

Nije mene usrećilo _____

što mi je tako sjajna čast u diobu pala. Ne,

mene je usrećilo _____, mene je usrećila slast da
je _____ dodijeljen. Evo sam, mili narode,
_____ i _____ tvoj ban. Primi me u bratimski naručaj tvoj i budi
uvjeren da ću _____ i _____
_____ i _____.

12. Navedi dijelove instalacijske odore bana Josipa Jelačića. Koje boje se ističu i objasni zašto?

Zanimljivost! Od 18. st. banovi su prigodom ustoličenja (instalacije) nosili crvenu odoru ugarskog konjaništva, a ban Jelačić je prvi koji je dao načiniti odoru u bojama hrvatske trobojnice i u narodnom kroju.

(Za pomoć oko naziva dijelova odore, slobodno se obrati djelatnicima Muzeja!)

Postavši banom Jelačić je istovremeno imenovan generalom i zapovjednikom civilne Hrvatske i hrvatske Vojne krajine. Nakon neuspjelih pregovora s Mađarima u Beču (25. – 29. srpnja 1848.), Jelačić je započeo pripreme za rat: obišao je hrvatsku Vojnu krajinu, banska vojska je zaposjela Rijeku (01. rujna), te je početkom rujna ban s vojskom prešao rijeku Dravu kod Varaždina i priključio Međimurje Hrvatskoj. Tom prigodom je izrekao riječi koje će kasnije postati njegovo grofovsko geslo: „*Što Bog dade i sreća junačka*“!

13. Pronađi grafiku Franza Xavera Zaldera na kojoj je prikazan Jelačićev prijelaz preko Drave i napiši datum kada je ban priključio Međimurje Hrvatskoj (piše u nazivu grafike).
-
-

Nakon neuspjelog mirenja na Blatnom jezeru (21. rujna), Jelačić je svoju vojsku, dijelom radi reorganizacije, preusmjerio prema Beču, čime se stavio u službu obrane Carstva. Dana 06. listopada izbio je ustanak u Beču.

Bitkom kod Schwechata (područje današnje bečke zračne luke), 30. listopada 1848. ban Jelačić je sa svojom vojskom uspješno zaustavio mađarsku vojsku koja je dolazila u pomoć ustanicima u Beču. Tom pobjedom Jelačić je doprinio zaustavljanju ustanka u Beču i odigrao značajnu ulogu u jednoj od odlučujućih bitki za smjer i razvoj događaja 1848./1849. godine.

14. Na izložbi se nalazi slika s vjernim prikazom bitke kod Schwechata, koju je ban naručio za svoje imanje Novi Dvori, 1850. Opiši ozračje bitke i na slici pronadi bana Jelačića (prepoznat ćeš ga po uniformi i konju, stoga dobro promotri predmete izložene nasuprot slike).

15. Pronađi pet predmeta izloženih na izložbi, koji su „pratili“ bana Jelačića na njegovim vojnim pohodima 1848./1849.

16. Od kojeg materijala je izrađen pokrov za Emira, konja bana Jelačića i navedi inicijale koji su izvezeni na njemu? Znaš li čiji su to inicijali?

II. SVJEDOČANSTVA BANOVA UGLEDA I POPULARNOSTI

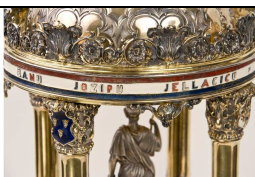
17. Pronađi originalni Komanderski križ Vojnog ordena Marije Terezije, najviše vojno odlikovanje za hrabrost, kojim je bana Jelačića odlikovao car Franjo Josip I. 1849. Na čijem portretu si ga već vidio/vidjela?

18. O Jelačićevom ugledu svjedoči i pismo (diploma) jednog ruskog cara banu. Napiši kako se zove taj car.

19. Pronađi predmete (u dvije prostorije!) kojima pripadaju dolje prikazani detalji i napiši kako se zovu, te od koga ih je ban dobio na dar.

a) _____

b) _____

c) _____

d) _____

e) _____

f) _____

20. Navedi sedam predmeta koje je ban Jelačić koristio za svojim radnim stolom. Napiši čime se tada pisalo?

21. Na desnoj slici se nalaze dva predmeta s izložbe. Smješteni su odvojeno, a tvoj je zadatak da ih pronadeš i ukratko opišeš gdje se nalaze.

22. Promotri na zidu kolaž pjesama i notnih zapisa, posvećenih banu i pronadi te zapiši stih koji te podsjeća na poznatu hrvatsku budnicu „Ustani bane, Hrvatska te zove“, koja je nastala početkom 20. stoljeća.

Zanimljivost! Poslušaj „Jelačić marš“ poznatog austrijskog kompozitora Johanna Straussa, starijeg.

23. Što prikazuju ovi predmeti? Što im je zajedničko i, što misliš, zašto?

24. Pronađi grofovski grb Josipa Jelačića i prouči ga. Pročitaj koje riječi pišu ispod njega i zapiši ih. Sjećaš li se kada ih je ban izgovorio i zašto?

III. OBITELJSKI ŽIVOT: SOFIJA JELAČIĆ I ŽIVOT U NOVIM DVORIMA

Hrvatska banica Sofija Jelačić (Napajedl, 31. 01. 1834. – Beč, 17. 01. 1877.) rodом je iz moravske grofovske obitelji Stockau. Njezin otac, Georg Adolf Stockau, tijekom revolucionarne 1848. godine borio se pod zapovjedništvom bana Jelačića. Sofija i Josip su se vjenčali u Napajedlu, 22. srpnja 1850. Sofija i ban su 1854. prisustvovali na ceremoniji vjenčanja cara Franje Josipa I. s bavarском princezom Elizabetom, prigodom kojega je banica proglašena dvorskom damom mlade carice, dok je Josip uzdignut na grofovsku čast.

25. Navedi tri predmeta s izložbe koji svjedoče o načinu života plemkinja u 19. stoljeću.

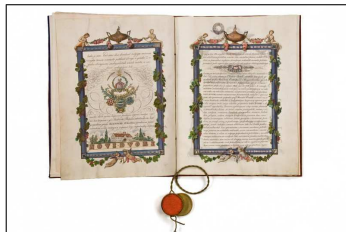
Prigodom vjenčanja Sofiji je u Zagrebu priređen svečani bal u Ilirskoj dvorani Narodnog doma, u Opatičkoj ulici. Sofija je na taj ples došla (za tadašnje prilike) skromno odjevena – bez nakita, obučena u narodnu nošnju. Svojim skromnim ponašanjem i mladošću, ubrzo je postala omiljena u hrvatskoj javnosti.

26. Portret banice Sofije naslikan je 1850. godine kao par s portretom bana Jelačića u instalacijskoj odori. Što misliš zašto? Tko je naslikao ta dva portreta?

Josip Jelačić je, za svoj obiteljski život sa Sofijom, kupio imanje Novi Dvori, nedaleko od Zagreba - pored Zaprešića. Unutarnje uređenje Novih Dvora odražavalo je život plemstva u drugoj polovici 19. stoljeća. Tako je ban za opuštanje imao salon za pušenje i sobu za biljar. Neke prostorije Novih Dvora ban je ukrasio svojim lovačkim, vojničkim i paradnim oružjem.

27. Napiši što sve vidiš na prijepisu kupoprodajnog ugovora Novih Dvora iz 1852.? Pročitaj dio teksta i odgovori na kojem jeziku je pisan, te kako se zvao (prezivao) bivši vlasnik imanja, od kojega je ban otkupio Nove Dvore.

28. Pronađi na izložbi sljedeće predmete koji su darovani ili su pripadali banu Jelačiću. Saznaj čemu su služili, a svakoj slici pridruži odgovarajući naziv.

	A podnosi za voće ili kolače B ormarić za lule C počasna sablja i korice D kutija za cigare E duhankesa F lula G kutija s figurama za šah H zaručni prsten banice i bana I pribor za jelo	

Jelačić je dao preurediti i dograditi dvorac i cijelo imanje, a oko dvorca je dao urediti perivoj i ružičnjak. Na krovu dvorca nalazio se tornjić sa satom, a na vrhu se vijorila zastava. Godine 1852. carskom odlukom je zabranjena hrvatska trobojnica za koju se ban Jelačić borio 1848. Taj događaj, kao i kasnije gubitak jedinoga djeteta, kćerkice Ane (1855.), označio je početak Jelačićeve osobne tragedije i gubitka političke moći, ali i ulazak Hrvatske u novo doba – Bachovog apsolutizma.

IV. BANOVE POSLJEDNJE GODINE ŽIVOTA

Bachov apsolutizam uveden je 31. prosinca 1851. carskim „Silvestarskim patentom“. U Monarhiji je tada nastupilo razdoblje centralizacije i germanizacije. Raspušten je Hrvatski sabor, ukinuto Bansko vijeće, dokinuta samouprava županija, zabranjena hrvatska trobojnica te u upravu i škole uveden njemački jezik – unatoč protivljenjima bana Jelačića. Upravo u to vrijeme ban počinje jače poboljšivati pa u pratnji Sofije putuje u lječilišta diljem Monarhije (Topusko, Opatija, Karlove Vary).

29. Pronađi putni toaletni pribor bana Jelačića i navedi četiri predmeta koji se tu nalaze, te odredi njihovu funkciju (za što su banu služili).	

Zanimljivost! Za vrijeme Jelačićevog banovanja 1851., Gradec, Kaptol i Nova Ves su se ujedinili u jedinstveni grad Zagreb, a Zagrebačka biskupija je 1852. uzdignuta na rang nadbiskupije.

30. Na izložbi se nalazi i bijela porculanska šalica sa zlatnim rubom i tanjurićem, koju je ban upotrebljavao u svojoj bolesti. Napiši koji se još predmeti nalaze pored nje.

31. Budući da je u vrijeme Bachovog apsolutizma bila zabranjena svaka politička aktivnost, bilo je moguće djelovati jedino na području kulture i prosvjete. Podsjeti se što je ban darovao Muzeju 1856. godine i zašto. Što je na taj način potaknuo?

BACHOV APSOLUTIZAM = ili neoapsolutizam, je razdoblje novog apsolutizma u Habsburškoj Monarhiji od 1851.-1860., koje se tako naziva prema ministru unutarnjih poslova Alexandru Bachu

POGREB BANA JELAČIĆA

Ban Josip Jelačić umro je u Zagrebu 20. svibnja 1859., 15 minuta nakon ponoći u Banskim dvorima. Nije dočekao slom Bachovog apsolutizma (1860.), ali je prije smrti izrekao riječi: „*Moje ime pripada povijesti. Ona će pisati o meni, ali o onome što se krilo u mom srcu neće ništa kazati*“ (prema zapisu baruna Josipa Neustädtera).

32. Na što su se odnosile ove riječi bana Jelačića? Što je njima želio reći?

33. Što je prikazano na ovoj litografiji iz 1859.? Napiši što se sve vidi na njoj. Uoč i kako je sredinom 19. stoljeća izgledala Zagrebačka katedrala!

34. Da ste živjeli u doba bana Jelačića, kako biste se oprostili od njega? Kako biste sačuvali uspomenu na bana?

V. BAŠTINICI NOVIH DVORA I OSTAVŠTINA JELAČIĆ

Josip Jelačić je svojim nasljednicima ostavio plemićko dobro Novi Dvori kraj Zaprešića s namjerom da ostane cjelovito i da se na njemu trajno sačuva uspomena na njega. Po banovoj oporuci, imanje je nakon Sofijine preudaje 1863. naslijedio njegov brat Juro. **Juro Jelačić** je također imao zavidnu vojnu karijeru, do 1861. kad je zbog svog govora u Saboru (prvom nakon 1848.), po nalogu Beča umirovljen. Juro se je tada počeo intenzivno baviti vođenjem imanja, koje je gospodarski osuvremenio i unaprijedio. Nakon Jurine smrti (1901.) imanje su naslijedile njegove kćeri Vera i **Anka**, koja je bila posljednja nasljednica i baštinica Novih Dvora. Ankinom smrću 1934. ugasila se plemićka, barunska i grofovska grana druge loze Jelačić (grana bana Jelačića).

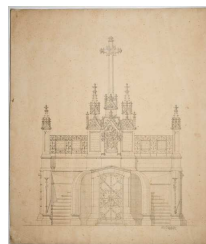

35. Prouči Knjigu posjetitelja Novih dvora i fotografije unutrašnjosti, snimljene 20-tih godina 20. stoljeća. Prepoznaješ li neke od predmeta? Nabroji najmanje tri predmeta s fotografija koji se nalaze na izložbi.

36. Navedi kako se zovu i kome su pripadali dolje prikazani predmeti?

37. Juro je 1884., prema želji pokojnoga bana, u perivoju Novih Dvora dao izgraditi obiteljsku grobnicu, u kojoj danas počivaju svi članovi obitelji Jelačić (osim banovog oca Franje). Pronađi na izložbi nacrt obiteljske grobnice Jelačića u Novim Dvorima i odgovori kako se zvao arhitekt koji ga je izradio?

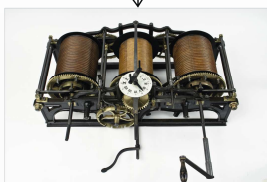
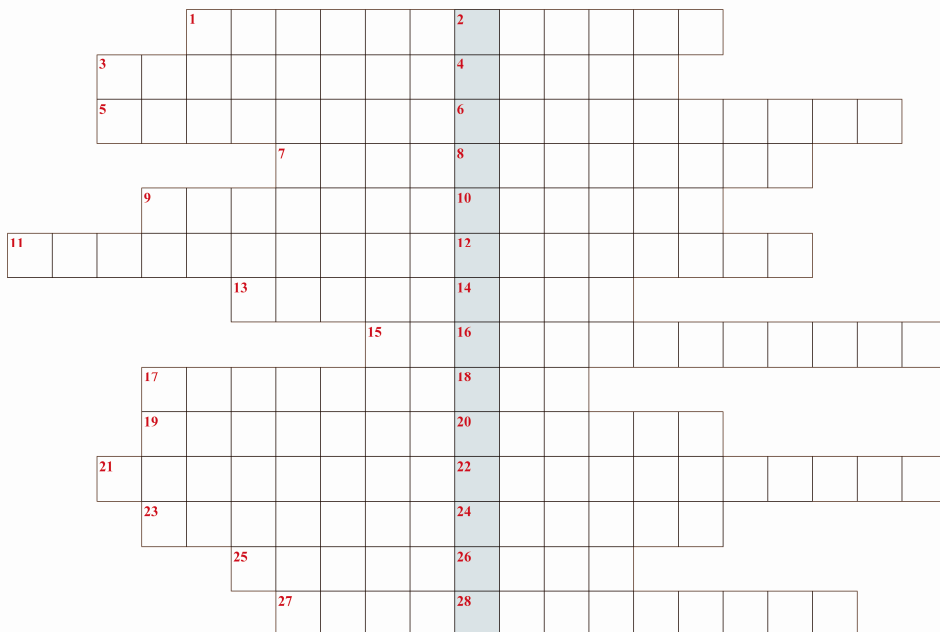
BAN NAKON BANA – REMINISCENCIJE NA BANA

Ban Jelačić je gotovo odmah nakon smrti postao legendom. Do današnjih dana ostao je simbolom hrvatskog domoljublja i otpora svakom obliku gušenja hrvatskoga identiteta i samostalnosti. O njegovoj popularnosti svjedoči i činjenica da se 1849.g. glavni zagrebački trg (tada zvan Harmica) preimenovao u Trg bana Jelačića. Na njemu se još za banova života nastojalo podignuti spomenik banu Jelačiću, što je ostvareno tek 1866. godine. Spomenik je izradio austrijski kipar Anton Dominik Fernkorn, a na trgu je stajao sve do 1947., kada je u noći s 25. na 26. srpnja bio uklonjen od komunističkih vlasti. Demokratske promjene vratile su banov spomenik i njegovo ime na glavni zagrebački trg (koji se od 1947. zvao Trg Republike) na banov rođendan, 16. listopada 1990.

38. Pogledaj kratki film o sudbini spomenika banu Jelačiću i ukratko opiši svoje dojmove.

39. Razmisli i nabroji tri, po tvom mišljenju, najbitnija događaja i/ili odluke bana Jelačića kojima je „pokrenuo kotač hrvatske povijesti“.

40. Na kraju (umjesto podsjetnika) – riješi sljedeću križaljku! Ako točno riješiš križaljku siva polja će ti otkriti naziv predmeta s fotografije. Pazi: na sivom polju se nalaze zadnje slovo pojma 1 i prvo slovo pojma 2 (preklapaju se)! Želimo ti puno uspjeha i nadamo se da ćeš ovu radnu bilježnicu sačuvati kao uspomenu na bana i izložbu Ostavštine Jelačić. Sretno!

Pitanja:

1. Prezime kompozitora „Jelačić marša“, 2. ime supruge bana Jelačića, 3. povelja kojom vladar dodjeljuje / potvrđuje plemićki status, 4. ime jednog banovog brata, 5. područje pred gradom Bečom gdje je Jelačić pobijedio 1848., 6. zastava u trikoloru, 7. plemićki status Franje Jelačića od 1808., 8. ime francuskog cara protiv kojega se borio Franjo Jelačić, 9. jezik na kojem je ban Jelačić govorio u Saboru 1848., 10. pripadnik hrvatskog narodnog preporoda, 11. naziv škole u Beču koju su završili Josip i Juro, 12. drugi naziv za Ugarsku, 13. dodaci na čizmama za jahanje, 14. ime konja bana Jelačića, 15. igra s 32 figure (kod bana crvene i bijele boje), 16. poklon zagrebačkih domorotkinja banu, 17. ime banove sestre, 18. ime banove majke, 19. prezime skulptora koji je napravio spomenik banu Jelačiću, 20. ime ruskog cara koji je odlikovao bana, 21. ime obiteljskog imanja kraj Zaprešića, 22. svečano ustoličenje bana, 23. grafika Franza Xavera Zaldera prikazuje banov ... preko Drave, 24. ime grada u koji su se ujedinili Gradec i Kaptol 1851., 25. titula banove supruge, 26. posljednja nasljednica bana Jelačića, 27. bosanski grad iz kojega je obitelj Jelačić smatrala da potječe, 28. hrvatski teritorij koji je ban pripojio 11. 09. 1848.

Bilješke:

Bilješke:

[illegible]

Rješenja:

1. Barunska grbovnica Franje Jelačića / od cara Franje I. (Franciscus Primus), **2.** a) Franjo – otac, b) Ana – majka, c) Cecilija – sestra, d) Juro – brat, **4.** od kose, **5.** a) Josip, b) Juro i c) Antun (tri brata Jelačića), **6.** c), **7.** Ulazak bana Jelačića u Zagreb, na bansku instalaciju, 04. lipnja 1848., **8.** b), Objava bana Jelačića o ukidanju kmetstva, 25. travnja 1848., **10.** Franz Schrotzberg, u instalacijskoj banskoj odori, **11.** hrvatska / majka / hrvatskoj / domovini / odlikovanje / povjerenje / naroda / narodu / narodni / ban / dušom / tijelom / jedino / za / domovinu / kralja / živjeti / umrijeti, **12.** kalpak (kapa) s perjanicom, kravata, pojas, čizme s mamuzama, magnatski nakit, sablja, menten (ogrtlač), dolama (kaput s gajtanima), hlače; prevladavaju crvena, srebrna (bijela) i plava boja, **13.** 11. rujna 1848., **15.** A čuturica, B putni pisači pribor, C pokrov za konja, D nabojnjače, E generalska dolama i vojnička kabanica bana Jelačića, **16.** od leopardovog krzna, kože i čohe, s inicijalima cara Franje Josipa I. - FJI, **17.** na portretima bana Jelačića i banovog oca Franje, **18.** Nikola I., **19.** a) Spomen-pokal s pladnjem – dar karlovačkih domorotkinja, b) Hram pobjede sa statuom Viktorije – dar zagrebačkih domorotkinja, c) Diploma o proglašenju Jelačića počasnim građaninom Beča – od grada Beča, d) Posuda za piće – dar grofa Hempescha, e) Ukrasni štit s prikazima bitki, dar domorodnih plemenitih gospoda iz Beča, f) Spomen kutija – dar domoljubnih Varaždinki, **20.** A stolna tintarnica, B nož za papir, C ravvalo, D svijećnjaci, E pečatni prsten, F kutija s posjetnicama, G mapa za pisanje, **21.** povećalo s banovog radnog stola u sobi 2 i poklopac za kutiju ili pepeljara pokraj pribora za pušenje u sobi 4, **22.** „Ustan' ustan' Jelačiću, vladaoče plemeniti!“, **23.** dvije torbe bana Jelačića i jedan ukrasni jastuk, s izvezenim obiteljskim barunskim grbom, **24.** riječi „Što Bog dade i sreća junačka!“ ban je izgovorio prilikom prelaska rijeke Drave s vojskom, početkom rujna 1848., **25.** A kutija za nakit, B lepeza, C bočica za miris (parfem), **26.** s portretom bana Jelačića u instalacijskoj odori, djela slikara Franza Schrotzberga, **27.** na prijepisu kupoprodajnog ugovora, ispisanog krasopisom, nalaze se: A oslikani portret bana Jelačića, B grbovi Trojedne kraljevine, C veduta (prikaz) Novih Dvora, D slike anđela s cvijećem (girlandama), E pečat Zemaljskog suda u Zagrebu; jezik je hrvatski; prodavatelj je grof Erdödy, **28.** C / G // A / H / D // F / I / B / E, **29.** A četka za sapunjanje, B posude za mirisnu mast, C ogledalo, D kutija za sapun; za brijanje i toaletu (osobnu higijenu), **30.** A staklena boca i dvije čaše za vodu, B molitvenik, **31.** ban je Muzeju poklonio svoj portret u odori generala topništva, čime je inicirao stvaranje Osvaštine Jelačić, koja danas broji preko 700 raznovrsnih predmeta, a koje možemo vidjeti na izložbi, **33.** sprovod bana Jelačića, 26. svibnja 1859., **35.** A kredenc s predmetima iz blagovaonice, B instalacijska odora bana Jelačića, C portret bana koji je naslikao Franz Schrotzberg, **36.** A Komturski križ sa zvijezdom Konstantinovog ordena Sv. Jurja – od Jure Jelačića, B Škrinjica s uspomnama Anke Jelačić, C Damski orden Zvezdastog križa – od Hermine Jelačić, **37.** Herman Bollé, **40.** 1. Strauss, 2. Sofija, 3. grbovnica, 4. Antun, 5. Schwechat, 6. trobojnica, 7. barun, 8. Napoleon, 9. hrvatski, 10. ilirac, 11. Theresianum, 12. Mađarska, 13. mamuze, 14. Emir, 15. šah, 16. Hram pobjede, 17. Cecilija, 18. Ana, 19. Fernkorn, 20. Nikola, 21. Novi Dvori, 22. instalacija, 23. prijelaz, 24. Zagreb, 25. banica, 26. Anka, 27. Bužim, 28. Medimurje, traženi pojam je: satni mehanizam.

7.

14.

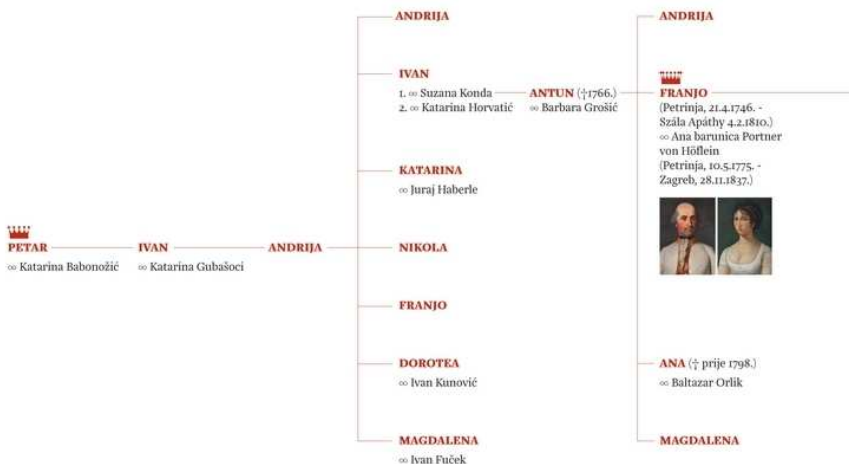
33.

RODOSLOVLJE PEDIGREE

RODOSLOVLJE PLEMIČKE, BARUNSKE I GROFOVSKE GRANE
DRUGE LOZE RODA JELAČIĆ

PEDIGREE OF THE GENTLE, BARONIAL AND COUNTLY
BRANCH OF THE SECOND LINE OF THE JELAČIČES

 plemićki naslov 1579.

 barunski naslov 1808.

 grofovski naslov 1854.

CECHLIJA
(Srijemska Mitrovia,
29.6.1799. - Zagreb,
30.5.1830.)

JOSIP
(Petrovaradin, 16.10.1801. - Zagreb,
20.5.1859.)
∞ Sofia grofica Stockau
(Napajedl, 31.1.1834. - Beč, 17.1.1877.)

MAKSIMILIAN
(† 1803.)

JURO
(Zagreb, 25.5.1805. -
Zagreb, 20. 7.1901.)
∞ Hermína grofica
Christalnigg von und
zu Gilitzstein
(Klagenfurt, 5.5.1823. -
Zagreb, 25.10.1906.)

FRANJICA
(1804.-1806.)

ANTUN
(Kurilovec, 14.5.1807. -
Graz, 22.11.1875.)
∞ Maria Theresia
grofica Lamberg
(14.5.1826. - Bad
Kreuth, 2.8.1888.)

AMALIJA

ANA (20.12.1854. - Napajedl, 11.9.1855.)

JURICA (Otočac, 10.5.1847.-Ingersdorf, 1.2.1894.)

MARCO (Zagreb, 7.2.1854. - Zagreb, 29.11.1882.)

JELA
(Zagreb, 27.8.1852. - Novi Dvori 11.5.1926.)
∞ Rudolf Carl Gotthard grof Schaffgotsch
gemant Semperfrei von und zu Kynast und
Greifenstein (1848.-1931.)

IRENA HEDWIGA (*Klagenfurt, 29.5.1877.)
1. ∞ Hans Karl Gotthard grof Schaffgotsch von
und zu Kynast und Warmbrunn (1859.-1917.)
2. ∞ Caesar von Simay
(* ~1894.)

VERA (Krakov, 8.12.1856. - Novi Dvori 14.4.1918.)

ANKA (Klagenfurt 28.6.1859. - Novi Dvori,
20.11.1934.)

FRANJO JOSIP (Graz, 28.4.1853.-1874.)

MARIJA (*1854.) ∞ ? (Sessen ili Lessen)

OLGA (*1.12.1856.)

VANKA (*6.5.1858.)

PAULA (17.7.1860.-Graz, 23.11.1885.)

NAKLADNIK

Hrvatski povijesni muzej

ZA NAKLADNIKA

Ankica Pandžić

AUTORICA I UREDNICA

Jelena Hotko

RODOSLOVLJE PRIREDILA

Matea Brstilo Rešetar

STRUČNE SURADNICE

Andreja Smetko //

Matea Brstilo Rešetar //

Jelena Borošak Marijanović

LEKTURA

Ana Filep

FOTOGRAFIJE

Ivana Mora Asić

GRAFIČKO OBLIKOVANJE

Jelena Hotko // Ana Filep

PRIPREMA I TISAK

Denona d.o.o.

NAKLADA

500

Dio tekstualnog materijala je korišten iz kataloga izložbe „Uspomene /na/ jednog bana – Ostavština Jelačić u Hrvatskom povijesnom muzeju“, Andreja Smetko, Hrvatski povijesni muzej, Zagreb, 2009.

Copyright © Hrvatski povijesni muzej, Zagreb, 2010.